

วิถีชาวเล เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙นายเบ็ด ลักเกาะ เพศชาย อายุ ๕๔ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๕๒ หมู่บ้านไทใหม่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ให้ข้อมูลนางสาวฦญา ทองคำสะอาด เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ ประเพณีลอยเรือ ชาวมอแกน(มอแกน=มาซิง=น้ำเค็ม)หรือที่เราเรียกกันติดปากว่า ชาวเลหรือชาวไทยใหม่(ถ้าแบ่งชาวเลตามภาษา จะได้ ๒ เผ่า คือเผ่ามอแกน กับ เผ่าโอรังลาโอด)ย นับถือหลายความเชื่อ มีศาสนาพุทธ นับถือแม่พระเจ้าที่เจ้าทาง และตายายช่วย ตายายโง่ ทุกปีจะมีการสะเดาะเคราะห์ให้กับหมู่บ้าน หรือตนเองโดยการนำข้าวสารหรืออาหารแห้ง ไปใส่ในเรือลำเล็กที่สร้างขึ้นแล้วนำเรือนั้นลอยออกไปในทะเล ความเชื่อนี้จะทำขึ้นทุก ๆ เดือน ๖ ในเวลากลางคืนจะมีการร่ำวง หรือร้องเงิง เป็นเวลา ๓วัน ๓ คืน และคืนที่สามจะมีการนำเรือที่สร้างขึ้นไปลอยกลางทะเล(พ.ศ.๒๕๔๙ มีพิธีที่บ้านแหลมตึกเกาะสีเฮอร์ และบ้านแหลมหลา ส่วนที่บ้านราไวย์ จะมีพิธีอบน้ำมนต์)ย ซึ่งประเพณีลอยเรือนี้จัดขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินจะจัดขึ้นในกลางเดือนหกและเดือนสิบเอ็ดและจะมีการแข่งเรือโดยแข่งกันสองลำ การแข่งเรือจะมีคนหกถึงเจ็ดคนอยู่ในหนึ่งลำ ส่วนกลางคืนจะมีการร่ำวงเรียกว่า งานประจักษ์ จะจัดขึ้นในหมู่บ้าน โดยจะเริ่มจัดตั้งแต่ตอนบ่ายสามโมงขึ้นไป จะจัดขึ้นในวันขึ้นสิบสองหรือสิบสามค่ำ จัดกลางลานหมู่บ้าน และมีการเก็บเงินหลังละ ๑๐๐ บาท เพื่อนำไปเช่าตุ้เพลงที่มีลำโพงใหญ่ เช่าลำโพงหลังละ ๕,๐๐๐ บาท มีลำโพงสองข้าง และจะมีความแตกต่างจากการจัดงานของชาวเลในเกาะสีเฮอร์ คือ ชาวเลที่เกาะสีเฮอร์จะมีการทำเรือลำเล็ก ๆ และทำหุ่นรูปคนปลอมใส่ไว้ในเรือ มีการนำขนม หมากพลู ยาสูบไว้ในเรือ ต่อจากนั้นก็จะมีการบนบานและขอพรแล้วก็โยนทุกสิ่งทุกอย่างไปกับน้ำ

ย การพักผ่อนของชาวเล การพักผ่อนของชาวเลในตำบลราไวย์จะมีการนอนหาด นั่งคุยกัน ส่วนพวกเด็ก ๆ ก็จะมีการละเล่นทั่วไป เช่น ฟุตบอลชายหาด เล่นน้ำทะเล หาดหอย หาดปู ปลาหมึกกัน อาชีพของชาวเล อาชีพของชาวเลจะมีตั้งแต่การหาปลาซึ่งลำหนึ่งจะไปหาประมาณสามถึงห้าคน อาชีพหนึ่งจะไปหาที่หนึ่งและในการออกไปหาปลาจะคอยดูว่าที่ค่าและดูน้ำทะเล ถ้าสิบห้าค่าจะไม่ออกไปหาปลา บ่าย ๆ ไปหา ฟรุ้งนี้ตอนเช้าจะกลับมาแล้วนำไปขายที่ร้านหรือพ่อค้าจะมารับถึงที่ ปลาที่ขายได้ส่วนมาก คือ ปลาชิ่ง ปลาแมง ปลาเก๋า เป็นต้น อีกอาชีพหนึ่งคือ อาชีพเรือจ้าง จะมีคนมาจ้างให้พาไปส่งที่เกาะต่าง ๆ เช่น เกาะเฮ เกาะบอล เกาะแก้ว เทียนหนึ่งทั้งไป โ กลับ ราคาเริ่มต้นที่ ๑,๒๐๐ โ ๑,๕๐๐ บาท โดยจะเริ่มตั้งแต่เจ็ดโมงเช้าถึงบ่ายสามหรือบ่ายสี่โมงเย็น อาชีพสุดท้าย คือ การนำปลิงมาขาย ซึ่งจะขายในราคาตัวละหนึ่งบาท บางทีก็จะนำไปสร้างวันจันทร์และอังคาร ปลิงทะเลจะมีทุกวัน ไปค้าเอากลางทะเล เอาไปขายหนึ่งร้อยถึงสี่ร้อยก็โลกริมต่อวัน โดยก่อนนำไปขายจะนำมาต้ม ย่างและตากแดด แล้วถึงจะไปส่งที่ร้านค้าหรือเอาไปขายสด ๆ ก็โลละสามสิบบาท นอกจากนั้นก็จะมีการหาหมึก หอย ปู ตัวยาง ตัดหญ้า และรับจ้างทั่วไป งานศพ จะมีการอาบน้ำศพ แต่งตัวศพให้เรียบร้อยก่อนนำไปลงในโลง มีการใส่หมากพลู ข้าวสารหรือถั่วขาม เสื้อผ้าของผู้ตายรวมทั้งข้าวของ ของผู้ตายที่เคยใช้หรือชอบตอนยังมีชีวิตอยู่ใส่ลงไปในโลงให้หมด จะมีการเก็บศพไว้ก่อนฝังประมาณสองถึงสามวัน ต่อจากนั้นก็จะมีการนำศพไปฝังที่ป่าช้าจะไปโดยการเดินแบกศพไป ทุกคนในหมู่บ้านจะไป ถ้าไปฝังศพในหมู่บ้านจะมีการหามนำเรือออกไปหาปลาสักลำหนึ่ง ให้ศพฝังเสร็จเรียบร้อยก่อนถึงจะออกเรือได้ งานลอยกระทง จะมีการทำกระทงกันเอง แล้วจะตัดเล็บ ตัดผม ใส่เงิน แล้วพากะทงไปลอยในทะเล ทำเหมือนคนพุททุกอย่างเลย หลา หลา คือ ศาลเล็ก ๆ ที่ชาวเลสร้างขึ้นบนเขา เพื่อเป็นที่บูชากราบไหว้ และทำพิธีบนบานขอพรหรือแก้บนของชาวเล และถ้าค่านบนบานนั้นเป็นจริง จะมีการนำขนมแบ่ง อาหารคาว โ หวาน มาแก้บน อุปกรณ์หาปลา จะมีแห อวน ลอบ ไชร พุน เหล็กกรม ระวัง ซึ่งลอบจะมีไว้ดักปลา หมึก มีขนาดใหญ่กว่าไชร ลอบทำมาจากไม้ แล้วนำลวดมาถักเป็นตาข่าย ส่วนอวนจะหาซื้อตามร้านค้า เหล็กกรมเอาไว้ตีหมปลาและจะมีลั้งไว้ใส่ปลา เครื่องรมเอาไว้หาหอยนางรมและพุน คืออุปกรณ์ที่ใช้ถ่วงเรือเอาไว้ไม่ให้เรือออกไป โดยจะใช้เชือกหนาผูกไว้กับสิ่งของหนัก ๆ เช่น เหล็กหรือลูกตุ้ม นอกจากนั้นก็จะมีเรือ ซึ่งจะมีตั้งแต่เรือหางยาว เรือยนต์หมา ซึ่งจะเป็นเรือที่มีเครื่องยนต์ใหญ่และจะมีการแบ่งเป็นยี่หื้อ เช่น ฮอนด้า ซูซูกิ เหมือนรถเครื่องแต่เครื่องใหญ่กว่าเท่าตัว การรักษาตัวแบบพื้นบ้าน เมื่อถูกผีในน้ำเข้าหรือมาทำร้าย ก็จะมีวิธีแก้หรือรักษา คือ ให้หมอบานที่มีวิชาทางด้านไสยศาสตร์มาแก้ โดยจัดเตรียมหมากพลู ใบจากมวนกับยาเส้น ตั้งในน้ำให้เป็นคานหนึ่งคาน แล้วนำไปปัดเด็กเพื่อทำพิธีขอขมาผีในน้ำทะเล ปลิง เป็นยารักษาโรค แก้เจ็บท้อง วิธีทำ ก็คือ นำปลิงมาต้มกับน้ำธรรมดาแล้วรินเอาน้ำกินไม่กินตัว รสชาติจะออกหวาน ๆ

ถ้ามีใครเจ็บป่วยหรือโดนผีเข้าก็จะเรียกหมอบานหรือหมอไสยศาสตร์ให้มาทำพิธีปิดเป่าที่บ้านและต้องเตรียมหมากพลู

ยาเส้นใส่ไว้ในถ้วยตั้งไว้ให้หมอบานมาดูว่าถูกอะไรเข้า เมื่อดูเสร็จหมอบานก็จะจัดยาสมุนไพรให้ไปกิน การละเล่นของเด็กชาวเล

(ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐ)การเล่นติดลูกแก้ว อุปกรณ์ ลูกแก้ว

วิธีเล่น ใช้นิ้วชี้ติดให้ลูกแก้วของเราไปถูกอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้ หากลูกแก้วถูกฝ่ายตรงข้ามก็ถือว่าเราชนะและจะได้ลูกแก้วลูกนั้นไปเลย อิมมอญซ่อนผ้า อุปกรณ์ ผ้าผืนเล็ก ๆ

๑ ผืน

วิธีเล่น จะมีคนนั่งล้อมวงตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป ต่อจากนั้นก็จะมีหนึ่งคนที่ต้องออกมาเดินอยู่นอกวงและถือผ้าที่เตรียมไว้

คนในวงก็จะร้องเพลงและปรบมือพร้อมกับระงับว่าคนถือผ้าจะวางผ้าไว้ที่ใด ถ้าวางผ้าที่ตัวเองต้องรีบลุกขึ้นวิ่งไปตีคนที่วางให้ทัน

หากไม่ทันเราก็ต้องเดินอยู่นอกวงเหมือนคนถือผ้า ทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเลิกเล่นเอง การเล่นแข่งตะกร้อ อุปกรณ์ ลูกตะกร้อ ๑ ลูกและตาข่ายกันเขตแดน

วิธีเล่น การเล่นแข่งขันตะกร้อนี้ เด็กหนุ่มผู้ชายจะเป็นคนเล่นกันเอง โดยแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายละประมาณสามคนขึ้นไป

และจะมีตาข่ายที่เป็นเขตแดนให้รู้ว่าถ้าออกเขตนี้ไปแล้วถือว่าฝ่ายนั้นได้คะแนน ถ้าลูกตะกร้อตกไปอยู่ของเขตฝ่ายตรงข้ามได้เราก็จะได้คะแนนเล่นไปเรื่อย ๆ

จนครบคะแนนที่เรากำหนด ฝ่ายไหนได้คะแนนมากที่สุด ฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ การเล่นจับปลาแข่งกัน อุปกรณ์ ไม้แหลมยาว ๆ และกระป๋องใส่ปลา

วิธีเล่น จะเล่นกันในน้ำทะเลใช้มือเปล่า ๆ เล่นหรือจะใช้ไม้แหลมที่เอาไว้เสียบปลาเป็นอุปกรณ์จับปลาก็ได้แล้วแต่กติกาที่กำหนด

มีการแบ่งเป็นฝ่ายแล้วแต่จะกำหนดว่าให้มีฝ่ายละกี่คน มีการจับเวลาในการจับปลาหากฝ่ายไหนจับปลาได้มากที่สุดในเวลาที่กำหนดให้ถือว่าชนะ การเล่นโดดยาง

อุปกรณ์ สายยางยาว ๆ ๑ เส้น

วิธีเล่น มีผู้เล่นตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อนเล่นมีการกำหนดว่าใครจะเป็นผู้เล่นและใครจะเป็นผู้ถือสายยาง ๒ คน โดยใช้วิธีเป่ายังขั้ว

และจะเริ่มโดดยางตั้งแต่ขึ้นตาคู่ตัมถึงศีรษะหากใครโดดไม่ผ่านคือถูกสายยางก่อนก็จะต้องเป็นผู้มาถือยางต่อ การเล่นฟุตบอลชายหาด อุปกรณ์ ลูกฟุตบอล ๑ ลูก

วิธีเล่น การเล่นฟุตบอลชายหาดจะเล่นกันเฉพาะเด็กหนุ่มและมีผู้เล่นตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยจะเล่นส่งบอลกันไปมา

หรืออาจจะเล่นเป็นกลุ่มและมีการกติกาเหมือนชาวไทยทั่วไปเล่นกัน จะเริ่มเล่นกันตั้งแต่ประมาณบ่ายสามโมงขึ้นไป ลักษณะบ้านของชาวเล

สมัยก่อนชาวเลจะมุงบ้านด้วยใบจากหรือใบมะพร้าว แต่ปัจจุบันจะมุงด้วยสังกะสี บางบ้านก็นิยมปลูกบ้านเหมือนลักษณะของชาวไทยทั่วไป ลักษณะบ้านเป็นชั้นเดียว

เพ็ญหน้าจั่วหรือหมาแหงน มีห้องเดียว มีประตูทางเดียว และปูด้วยกระเบื้อง ฝาห้องบางที่ก็ทำด้วยสังกะสีหรือทำด้วยกระเบื้องทั้งหลัง พิธีแต่งงาน มีการยกขันหมากไปสู่ขอฝ่ายหญิง ทำเหมือนประเพณีของชาวไทยพุทธทุกอย่าง ถ้ามีเงินมากก็จะสู่ขอและจัดงานใหญ่โต ถ้ามีเงินน้อยก็จะทำพิธีเล็ก ๆ ไม่ใหญ่โต ค่าเงินสู่ขอมีตั้งแต่สามพันบาทขึ้นไป ส่วนมากก็จะอยู่ที่สามพันบาทถึงห้าพันบาท มีการเลี้ยงอาหารเพื่อน ๆ ที่มาในงาน ส่วนมากเป็นญาติพี่น้องและคนในหมู่บ้าน อาหารที่เลี้ยงพิเศษก็คือ หอยนางรม เพราะปกติจะไม่ได้กินกันเนื่องจากมีราคาแพง จะมีวันที่เป็นงานมงคลถึงจะได้หาซื้อมาเลี้ยงหรือจัดงานกัน หอยนางรมที่นำมาเลี้ยงมีประมาณหนึ่งพันตัวขึ้นไป การนับถือศาสนาของชาวเล ชาวเลที่ตำบลราไวย์นับถือศาสนาพุทธ แต่มีข้อแปลกคือชาวเลส่วนใหญ่จะไม่กินหมูและศพจะนำไปฝังเหมือนศาสนาอิสลาม แต่ก็มีที่บางคนจะไปวัดปีละหน ส่วนใหญ่จะนับถือผีปู่ตายายเชื่อในเรื่องสิ่งลี้ลับหรือมองไม่เห็น มีการตั้งหลาเอาไว้เพื่อบนบานซึ่งหลานี้คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวเล คำบนบานของชาวเลอย่าเจ็บไข้ได้ป่วย ขอให้อยู่ดีมีสุข ขอให้หาปลาได้เยอะ ๆ ขอให้คุ้มครองลูกและลูกหลานลูกด้วย ถ้าคำบนบานเป็นจริงลูกจะนำขนม มากพลู มาให้ ความเชื่อ ถ้าเห็นพระอยู่ใต้น้ำสามองค์ ถ้าสีนามิมาจะไม่ถูกและน้ำจะแยกไปทางอื่น คนที่เห็นจะไม่โดนสีนามิ ความเชื่อในเรื่องของการเก็บน คือ ถาบนแล้วได้สิ่งที่ต้องการก็จะนำผ้าสามสี สีอะไรก็ได้แต่ส่วนมากนิยม สีแดง น้ำเงินและขาว แล้วนำไปผูกที่เรือ เพื่อกับน(แก้แค้น)

ความเชื่อเกี่ยวกับน้ำทะเล คือ ถ้าถึงเวลาสิบห้าค่ำ จะไม่ปล่อยให้เด็กลงอาบน้ำเค็ม เพราะอันตรายอาจจะถูกของใต้ตัว ถ้าถูกของใต้อาจจะทำให้หมอบ้านมาแก้หรือบดเป่า ถ้าคนแก่ชี้แถวทะเล เชื่อว่าผีเด็กจะมาอยู่ข้าง ๆ

นกผิอยู่บนต้นไม้ พอเด็กร้องนกผิก็ร้องตาม ผิกระจะมากินข้าวหมูหลังบ้านทุกคืน

พอไปเกาะบอล บางทีก็ได้ยินเสียงเด็กร้องแต่จริง ๆ ไม่มีอะไร อาหารของชาวเล จะกินแกงไก่ แกงปู แกงปลา กินปู ปลา หอย ไก่ บางบ้านกินหมู บางบ้านไม่กินหมู กินปูตะโดยการนำมาต้ม ผัดเผ็ด หรือหนึ่งก็ได้

การกินหอยก็จะนำหอยมาต้มกินกับน้ำพริก

หอยนางรมแกะเปลือกมาขาย ส่วนตัวหอยนางรมนำไปต้มกิน

หอยพงนำมาต้มกินหรือกินสด ๆ ก็ได้

ปูหิน มันจะเกาะอยู่บนโขดหิน ถ้าจะกินต้องนำมาต้มก่อน

แมงวาย นำมาต้มกิน มีลักษณะคล้ายปลาหมึก ก่อนจะกินนำไปหันให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ

ขนมแป้ง เป็นขนมคล้าย ๆ กับขนมโค ข้างในใส่ไส้มะพร้าว วิธีทำ ตอนแรกจะผสมแป้งกับน้ำ แล้วทำเป็นลูกกลม ๆ ใหญ่ แล้วนำไปทอดใส่ไส้มะพร้าวมีลักษณะสีขาวเหลือง

ขนมสาววา วิธีทำ นำแป้งมาทำเป็นวงกลม แล้วนำแป้งนั้นมาต้มกับน้ำกิน โดยใส่น้ำตาลเกลือเล็กน้อย เกร็ดเล็กเกร็ดน้อย

ถ้าอาบน้ำเค็มเป็นประจำแล้วไม่อาบน้ำจืดเลย ผมจะเป็นสีแดง

ถ้าน้ำทะเลลดกลางวัน จะขึ้นเวลากลางคืน

ชาวเลเมื่อก่อนมีถิ่นฐานอยู่ที่เกาะอาดัง จังหวัดสตูล แล้วอพยพมาเรื่อย ๆ จนถึงภูเก็ต

ชาวเลนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่กินหมู ผังศพและไม่มีการบวชของผู้ชาย นามานุกรม

นายเบ็ด ลักเกาะ อายุ ๕๔ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๕๒ หมู่ ๒ ต.ราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต ๘๓๑๓๐ ให้ข้อมูลเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ ณ ญา ทองคำสะอาด บ้านที่เมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๙